

Kymenlaakson hyvinvointialue

Valmiussuunnitelma, yleinen osa

2023

Sisällys

1. Valmiussuunnittelun tavoite ja perusteet	1
1.1. Lainsäädäntö.....	1
1.1.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonala.....	1
1.1.2. Pelastustoimen hallinnonala.....	2
1.2. Normaali- ja poikkeusolojen määritelmät.....	2
1.3. Valmiusasteet.....	3
2. Valmiussuunnittelu Kymenlaakson hyvinvointialueella.....	5
2.1. Toiminta-alue ja organisaatio	5
2.2. Päätöksenteko ja hallinto.....	5
2.3. Valmiussuunnittelu.....	6
2.4. Taloudellinen varautuminen	6
2.5. Viranomaisten ja sidosryhmien tehtävät.....	7
2.6. Jatkuvuudenhallinta sopimuskumppaneiden kanssa.....	8
3. Uhka- ja riskianalyysi	8
4. Tärkeiden tehtävien toteutuminen ja käytettävissä olevat resurssit.....	10
4.1. Resurssit	10
4.2. Tekninen huolto	10
4.3. Materiaalihuolto ja kuljetukset	11
4.4. Ruokahuolto	11
5. Toiminnan johtaminen	11
5.1. Johtaminen erityistilanteissa.....	11
5.1.1. Sosiaali- ja terveystoimi.....	12
5.1.2. Pelastustoimi.....	12
5.1.3. Kymen Turva	13
5.2. Valmius- ja turvallisuusohjeet	13
5.3. Viestintä ja hälyttäminen.....	13
6. Koulutus ja harjoittelu	14
7. Valmiussuunnitelman vahvistaminen ja päivittäminen	14
Liitteet	14

1. Valmiussuunnittelun tavoite ja perusteet

Hyvinvointialueiden varautuminen häiriötilanteisiin ja toiminnan jatkuvuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa, on väestön toimintakyvyn ja koko yhteiskunnan toiminnan kannalta elintärkeää. Sosiaali- ja terveys- ja pelastuspalveluita tuottavan organisaation yhtenä keskeisenä strategisena tavoitteena tuleekin olla palveluiden korkea toimintavarmuus sekä luotettavuus. Tämä edellyttää organisaation johdon sitoutumista varautumisen ja toiminnan jatkuvuuden kehittämiseen, koko henkilöstön osallistumista varautumisen toteuttamiseen, sekä joustavuutta ja jatkuvaa oppimista.

Lainsäädäntö edellyttää, että viranomaiset varautuvat valmiussuunnitelmin, sekä muilla toimenpiteillä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Hyvinvointialueen palvelujärjestelmässä tämä tarkoittaa myös sitä, että mikäli palvelut ostetaan yksityiseltä palveluntuottajalta, tulee varautumisesta ja palveluiden jatkuvuudenhallinnasta sopia palvelua hankittaessa.

1.1. Lainsäädäntö

Kymenlaakson hyvinvointialueen valmiussuunnittelun tavoitteena on varautua ennalta erilaisiin normaaliajan toimintaa häiritseviin tai niitä vaarantaviin tapahtumiin, sekä erityistilanteisiin ja poikkeusoloihin. Varautumisessa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Erityistilanteiden toimintamallit perustuvat mahdollisimman hyvin normaaliaikojen johtamisjärjestelmään. Toimintamallien tulee olla etukäteen suunniteltuja, jolloin voidaan reagoida nopeasti normaalista poikkeaviin erityistilanteisiin. Lähtökohtana on, että varautuminen toteutetaan normaaliolojen toimintoihin perustuen ja organisaatioita muutetaan mahdollisimman vähän.

Hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021)

1.1.1. Sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnonala

Varautuminen perustuu terveydenhuoltolakiin (1326/2010), valmiuslakiin (1552/2011), pelastuslakiin (468/2003) sekä muihin erityistilanteita ja poikkeusoloja koskeviin lakeihin, asetuksiin, ohjeisiin ja määräyksiin, jotka edellyttävät, että valtion ja kuntien viranomaiset varmistavat toimintansa jatkuvuuden kaikissa olosuhteissa.

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja hyvinvointialueiden varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. (612/2021) Asetuksessa on säädetty valmiussuunnittelun periaatteista, ohjauksesta, tilannekuvan muodostamisesta, valmiuden ja varautumisen yhteensovittamisesta alueiden muiden viranomaisten kanssa. Hyvinvointialueen tulee antaa ohjausta ja edellyttää suunnitelmia myös yksityisiltä palveluntuottajilta varautumisen osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) laatimassa Terveydenhuollon valmiussuunnitteluoppaassa (STM:n oppaita 2002:5) on ohjeet alueellisen valmiussuunnitelman laatimiseksi.

Pelastuslainsäädännön edellyttämien turvallisuussuunnitelmien laadintaa varten Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut Turvallisuussuunnitteluoppaan (STM:n oppaita 2005:13). Erilaisia valtakunnallisia ja organisaatioita ohjaavia normeja ovat Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS), sekä Sisäisen turvallisuuden ohjelma.

Terveydenhuollon varautumista erityistilanteisiin ja poikkeusoloihin johtaa, valvoo ja sovittaa yhteen sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä aluehallintoviraston (AVI) kanssa.

Valmiussuunnittelussa

STM:n tehtävänä on riittävien toimintavaltuuksien ja resurssien turvaaminen, asiantuntijapalveluiden saatavuuden varmistaminen ja palvelujen priorisointi.

Aluehallintovirasto valvoo kuntien yhteistyötä ja poikkeusoloihin varautumista, ja sillä on myös muita lainsäädäntöön perustuvia ohjaus ja valvontatehtäviä.

1.1.2. Pelastustoimen hallinnonala

Pelastustoimen varautuminen perustuu pelastuslakiin (379/2011), pelastusasetukseen (407/2011) ja Sisäministeriön asetus pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018). Lisäksi muun muassa valmiuslaki (1552/2011) ja puolustustilalaki (1083/1991) ohjaavat pelastustoimen varautumista.

Lakien lisäksi varautumista ohjaavat muun muassa valtioneuvoston päätökset ja ministeriöiden ohjeet. Pelastuslaitosten varautumista ohjaavia päätöksiä ja ohjeita ovat muun muassa sisäministeriön ohje Valmiussuunnittelu pelastuslaitoksissa (SM 2007), Suomen kansallinen riskinarvio, Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, Valtioneuvoston periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta, Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM), Maa- ja metsätalousministeriön patoturvallisuusohjeet ja Säteilyturvakeskuksen säteilyvalvontaa ja toimintaa säteilyonnettomuuksissa koskevat ohjeet, Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018).

1.2. Normaali- ja poikkeusolojen määritelmät

Normaaliolot ovat yhteiskunnan pääsääntöinen tila, jossa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot voidaan turvata ilman, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö (Kokonaisturvallisuuden sanasto, TSK 50, 2017).

Normaaliolojen häiriötilanteita ovat mm. uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää (YTS 2017).

Poikkeusoloissa sovelletaan valmiuslakia (1552/2011). Lain mukaisia toimivaltuuksia voidaan käyttää vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin keinoin. Valmiuslaissa poikkeusolot on määritelty seuraavasti:

1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;

2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;

3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;

4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;

5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti; sekä

6) sellainen

a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;

b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;

c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;

d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;

e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;

f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai

g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia

1.3. Valmiusasteet

Sosiaali -ja terveydenhuolto

Perusvalmius tarkoittaa määräysten mukaista suunnitelmavalmiutta, toiminnallisia valmiuksia sekä ennakkojärjestelyjä erityistilanteita ja poikkeusoloja varten. Normaaliolojen häiriö- ja erityistilanteet hoidetaan perusvalmiudessa.

Valmiuden kohottamistoimenpiteitä nimitetään **tehostetuksi valmiudeksi**. Tehostettuun valmiuteen siirtymistä edellyttävät esim. suuret onnettomuudet, joissa hoitoa tarvitsevien määrä on huomattavan suuri eikä tilanne ole hallittavissa perusvalmiuden voimavaroin. Toiminta perustuu edelleen normaaliajan lainsäädäntöön.

Tehostettuun valmiuteen siirrytään sosiaali- ja terveysministeriön ja/tai aluehallintoviraston antaman määräyksen perusteella ja siirtymisen on tapahduttava kahden vuorokauden kuluessa. Toimintakapasiteettia ja sairaansijamäärää kohotetaan 25 % perusvalmiudesta.

Täysvalmiuteen siirrytään poikkeusolossa. Viranomaisilla on valmiuslain nojalla oikeus määrätä, mitkä tehtävät väistyvät ja mihin voimavaroja suunnataan. Täysvalmiudessa otetaan käyttöön kaikki mahdolliset lisäresurssit ja voimavarat. Täysvalmiuteen siirtymisen on tapahduttava kuuden vuorokauden kuluessa annetusta määräyksestä. Toimintakapasiteettia ja sairaan sijamäärää kohotetaan 50 % perusvalmiudesta.

Pelastustoimi

Perusvalmiudessa päätoimisten asemien pelastusyksiköt ovat minuutin lähtövalmiudessa Haminassa sekä kahdella asemalla Kotkassa ja Kouvolassa sekä sopimuspalokunnat 5 tai 10 minuutin lähtövalmiudessa muissa kunnissa. Lisäksi Miehikkälässä on minuutin lähtövalmiudessa monitoimiyksikkö.

Tehostettu valmius saadaan kutsumalla päätoimisen palokunnan vapaavuoroja ylitöihin ja sopimuspalokunnat tai osia niistä asemavalmiuteen. Tällöin lähtövalmius ja varmuus saadaan tehostettua jollekin alueelle tai koko Kymenlaaksoon. Tehostetulla valmiudella voidaan varautua hallitsemaan uhkaavaa onnettomuus- tai vaaratilannetta, esimerkiksi ennustettua luonnonilmiötä, kuten veden nousua meressä, tulvaa Kymijoella tai myrskyä. Yksiköiden ollessa pitkäkestoisella tehtävällä vapaavuoroja sekä alueen sopimuspalokuntia voidaan hälyttää myös asemavalmiuteen huolehtimaan tehtävän ajaksi alueen pelastustoimen valmiudesta. Suurissa onnettomuuksissa, kuten muun muassa vakavissa myrskyissä ja tulvissa, perustetaan johtokeskus.

Täysvalmiuteen pelastusmuodostelmia voidaan nostaa joko osittain tai kokonaisuudessaan sattuneen tai uhkaavan onnettomuuden varalta. Tarvittaessa sopimuspalokunnat voidaan määrätä asemavalmiuteen ja päätoimisten paloasemien vapaavuorot ylitöihin. Tällöin työvuorojärjestelyillä saadaan jatkuvasti parempi päätoimisen miehistön valmius siirtymällä kahteen vuoroon ja sopimuspalokuntiin voidaan määrätä välitön lähtövalmius suunnitelman mukaisella vahvuudella.

2. Valmiussuunnittelu Kymenlaakson hyvinvointialueella

2.1. Toiminta-alue ja organisaatio

Hyvinvointialueet ovat kunnista ja valtiosta erillisiä julkisoikeudellisia yhteisöjä ja niillä on alueillaan itsehallinto. Suomessa on 21 hyvinvointialuetta, jotka muodostuvat pääosin maakuntajaon pohjalta. Kymenlaakson hyvinvointialueen muodostavat Kotka, Kouvola, Hamina, Miehikkälä, Virolahti ja Pyhtää. Organisaatio työllistää yli 8 000 eri alojen ammattilaista, jotka palvelevat n.170 000 maakunnan asukasta.

Hyvinvointialueen tehtävänä on järjestää ja tuottaa kaikille maakunnan asukkaille yhdenvertaiset ja helposti saavutettavat sosiaali- ja terveyspalvelut, sekä pelastustoimen palvelut. Toiminnassa tavoitellaan parasta asiakaskokemusta ja panostusta ennaltaehkäiseviin, laadukkaisiin ja kustannustehokkaisiin palveluihin. Kymenlaakson hyvinvointialueen tavoite on, että kymenlaaksolaiset ovat aktiivisia, hyvinvoivia ja toimintakykyisiä eri elämäntilanteissa. Uudistuksella parannetaan palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kavennetaan hyvinvointi- ja terveystarpeita, turvataan ammattitaitoisen työvoiman saanti, sekä hillitään kustannusten kasvua.

2.2. Päätöksenteko ja hallinto

Kymenlaakson hyvinvointialueella on 59-jäseninen aluevaltuusto, joka vastaa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta, sekä käyttää hyvinvointialueen ylintä päätösvaltaa. Aluevaltuustoon valitaan valtuutetut ja varavaltuutetut hyvinvointialueella toimitettavissa aluevaaleissa. Aluevaltuuston toimikausi on neljä vuotta.

Aluevaltuusto asettaa aluehallituksen ja hyvinvointialueen muut toimielimet sekä valitsee hyvinvointialuejohtajan. Aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta. Hyvinvointialuejohtaja johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Hyvinvointialueen hallintosäännössä määritellään johtamisjärjestelmä, toimielimet sekä tehtävien ja toimivallan jako eri toimielinten välillä. Hallintosäännössä annetaan määräyksiä hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyvistä asioista ja määritellään hyvinvointialueen toimielin- ja viranhaltijarakenne sekä niiden väliset toimivalta- ja vastuusuhteet.

Aluehallitus vastaa hyvinvointialuekonsernin kokonaisturvallisuudesta, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, hyvinvointialueen varautumisesta, jatkuvuuden hallinnasta, sekä hyväksyy valmiussuunnitelman yleisen osan.

Turvallisuuslautakunta edustaa hyvinvointialuetta ja käyttää hyvinvointialueen puhevaltaa pelastustoimeen kuuluvissa asioissa, sekä ohjaa hyvinvointialueen turvallisuus- ja riskienhallintaa, sekä valvoo sen toteutumista ja raportoi säännöllisesti aluehallitukselle. Turvallisuuslautakunta koordinoi hyvinvointialueen valmiussuunnittelua ja varautumisen suunnittelua, sekä valvoo osaltaan näiden toteutumista.

2.3. Valmiussuunnittelu

Normaaliajan häiriötilanteisiin varautuminen on osa kokonaisturvallisuutta, toiminnan johtamista ja riskienhallintaa. Häiriötilanteisiin on laadittu ohjeita ja toimintamalleja, joissa normaalilanteen johtamista muutetaan mahdollisimman vähän.

Hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun, sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021)

Hyvinvointialueen varautumiseen perustuu ennakolta tehtäviin valmiussuunnitelmiin, joiden yhtenäistä valmistelua ERVA- alueella ohjaa yliopistollista sairaalaa ylläpitävä hyvinvointialue ja HUS-yhtymä.

Alueellista varautumista on laadittu selainpohjaiseen järjestelmään (www.valsu.fi), jonne kaikilla erä-alueen kunnilla on mahdollisuus liittää omat valmiussuunnitelmansa.

Valmiussuunnittelusta ja sen toteutuksesta vastaa osaltaan valmiustyöryhmä. Valmiustyöryhmä koostuu moniammatillisesta työryhmästä, jossa on edustajia eri toimialoilta tarvittavin osin.

Valmiustyöryhmä

- Huolehtii valmiussuunnitelman laatimisesta, päivittämisestä ja jalkauttamisesta käytäntöön
- Toimii valmiussuunnittelun asiantuntijana
- Ohjaa ja seuraa valmiussuunnittelua eri tulosalueilla
- Suunnittelee puolustusvoimille poikkeusolojen varalta tehtävien henkilövarausten toteuttamisen
- Toimii yhteistyössä erityisvastuualueen valmiussuunnittelun osalta muiden toimijoiden kanssa
- Pitää yhteyttä muihin viranomaisiin ja yhteistyökumppaneihin. (3.sektorin toimijat, kunnat jne.)
- Ylläpitää valmiutta järjestämällä ja osallistumalla säännöllisesti valmiusharjoituksiin, sekä koordinoi henkilöstön kouluttamista valmiusasioiden ylläpitämiseksi.

Toimialojen mahdolliset johtoryhmät kehittävät, ylläpitävät ja varmistavat toimintayksiköidensä varautumisesta ja osaamisesta eri häiriö- ja erityistilanteita huomioiden. Organisaation asiantuntijat tukevat ja ohjaavat, kokonaisvaltainen turvallisuus ja riskienhallinta huomioiden.

2.4. Taloudellinen varautuminen

Pitkittyvissä normaaliajan häiriötilanteissa, erityistilanteissa ja poikkeusoloissa on huolehdittava myös toimintojen rahoittamisesta. Valmiussuunnitelman taustalla olevan uhka- ja riskianalyysin perusteella voidaan olettaa, että yhteiskunnan talouden ja rahoituksen perusinfrastruktuuri – pankit ja sähköiset maksuliikennejärjestelmät – ovat erityistilanteissa pääosin käytettävissä. Rahan saatavuus ja sen käyttö esimerkiksi palkkojen maksamiseen on siten turvattu. Tietoturvasuunnitelmassa on huomioitava potilastietojärjestelmien lisäksi myös taloushallinnon ja maksuliikenteen tietojärjestelmien osittainen häiriö tai tietojärjestelmäkatkos. Kriittisin osa maksuliikenteestä on tarvittaessa pystyttävä hoitamaan myös manuaalisesti.

Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä, niiden tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain (rahoitusperiaate) arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa. Hyvinvointialueen talous on osa julkista taloutta ja sen suunnitelmaa, niin kuin hyvinvointialueilla siitä määritellään.

Yhtenä toimintojen turvaamiskeinona voi tulla kysymykseen myös toimintojen priorisointi siten, että kiireettömän toiminnan määrää vähennetään ja siirretään resursseja kiireelliseen toimintaan. Poikkeusoloissa valtakunnallisten toimintaohjeiden noudattamisen ja toimintojen priorisoinnin merkitys korostuu. Valtiovallan mahdollisesti päättämät kohdennetut tuet ja avustukset hyödynnetään täysimittaisesti.

2.5. Viranomaisten ja sidosryhmien tehtävät

Kuntien tehtävänä on talouden, infrastruktuurin, väestön toimeentulon ja toimintakyvyn ylläpitäminen sekä väestönsuojelusta ja väestön henkisestä kriisinsietokyvystä huolehtiminen.

Poliisiviranomainen vastaa sisäisestä turvallisuudesta ja antaa tarvittaessa virka-apua muille viranomaisille.

Valmiussuunnittelua tehdään yhteistyössä myös puolustusvoimien kanssa koskien mm. toiminnan yhteensovittamista, henkilöstön varaamista ja kouluttamista, lääkkeitä ja lääkintämateriaalia, evakuointijärjestelyjä, kuljetuskalustoa sekä poikkeusolojen lääkintähuollon koulutusta. Hyvinvointialueen ja puolustusvoimien terveydenhuoltoon koskevat alueelliset yhteistyösopimukset sisältävät suunnitelmat resurssien yhteiskäytöstä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Puolustusvoimien käyttö normaaliaikojen onnettomuuksissa tai vastaavissa tapahtuu pääsääntöisesti muiden viranomaisten esittämän virka-apupyynnön perusteella.

Erityistilanteissa ja poikkeusoloissa yhteistyötä tehdään erityisesti aluehallintoviraston, kuntien, poliisin, hätäkeskuksen, ilmailuviranomaisten, yksityisen turva-alan, puolustusvoimien, rajaviranomaisten, vapaaehtoisjärjestöjen ja terveydenhuolto-oppilaitosten kanssa.

Yksityisten hoitolaitosten ja terveydenhuollon palvelujen tuottajien voimavaroja ja resursseja voidaan käyttää ennalta sovitusti normaaliajan erityistilanteissa ja poikkeusoloissa.

Vapaaehtoista pelastuspalvelua (VAPEPA) ja muita kolmannen sektorin toimijoita voidaan käyttää tukemaan viranomaisia vaativissa pelastus-, ensihoito-, etsintä-, liikenteenohjaus-, eristys-, evakuointi- ja huoltotehtävissä.

Kymen Turvan (alueellinen varautumisen yhteistoimintaelin) tehtävä on tiedottaa ja osaltaan koordinoita ja ohjata moniviranomasitoimintaa Kymenlaakson alueella. Kymen Turvan rooli ja merkitys on suuri yhteiskunnan normaaliolojen häiriö- ja erityistilanteissa, sekä poikkeusoloissa.

2.6. Jatkuvuudenhallinta sopimuskumppaneiden kanssa

Sopimuksilla turvataan ulkoistettujen palveluiden, sekä tukipalveluiden jatkuvuus palveluntuottajien ja materiaalien toimittajien kanssa. Hankinnat ovat vain yksi osa organisaation sopimuksia. Kriittisten palveluntuottajien ja -materiaalien toimittajien kanssa sovitaan varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan liittyvistä sopimusehdoista jo hankintaprosessin alkuvaiheessa, kilpailutusvaiheessa.

Hankintasopimukseen ei voida jälkikäteen lisätä sellaisia keskeisiä ehtoja, jotka eivät ole olleet tarjoajien tiedossa hankinnan kilpailuttamisen aikana. Siksi varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan liittyvät sopimusehdot tulee esittää ja huomioida jo tarjouspyynnössä.

Keskeiset ja kriittiset sopimuskumppanit priorisoidaan eri luokkiin:

- **kriittinen / ei korvattavissa:** välitön uhka terveydelle ja hyvinvoinnille, suora uhka palvelutuotannon ydintoiminnoille, mahdollisuus vaihtoehtoisten ja tilapäisten järjestelyjen tekemiseen mahdotonta tai vie hyvin pitkän ajan.
- **tärkeä / vaikeasti korvattavissa:** viiveellä syntyvä tai välillinen uhka terveydelle ja hyvinvoinnille, taloudellisia menetyksiä, vaihtoehtoisten järjestelyjen tekeminen mahdollista mutta vie useita päiviä aikaa
- **normaali / korvattavissa:** pyritään häiriötilanteessa turvaamaan palvelu vähintään etukäteen määritellyllä minimitasolla, jolla asiakas/potilas selviytyy tilanteen aiheuttamista ongelmista, sopimuskumppani on helposti ja nopeasti korvattavissa esimerkiksi puitesopimusjärjestelyillä

3. Uhka- ja riskianalyysi

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2017 on valtioneuvoston periaatepäätös, joka yhtenäistää varautumisen kansallisia periaatteita ja ohjaa hallinnonalojen varautumista. Yhteiskunnan turvallisuusstrategian perusteella tehdyn riskianalyysin mukaan uhkamalleja ovat:

- Voimahuollon vakavat häiriöt
- Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt
- Kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt
- Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
- Elintarvikehuollon vakavat häiriöt
- Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
- Julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen
- Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- Suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat
- Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
- Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus sekä
- Sotilaallisen voiman käyttö.
-

Kansallinen riskinarvio

Suomen kansallisen riskinarvion laatiminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N:o 1313/2013/EU). Päätöksen 6 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on kehitettävä riskinarviointeja kansallisella ja asianmukaisella paikallisella tasolla ja annettava komissiolle yhteenveto niiden keskeisistä osista joka kolmas vuosi.

Kansallisessa riskinarviossa on arvioitu uhkamallien ja häiriötilanteiden osalta niiden todennäköisyyden muutostrendi (kuva X)

Uhkamalli/häiriötilanne	Toden- näköi- syyden trendi	Uhkamalli/häiriötilanteen vaikutukset elintärkeisiin toimintoihin						
		Johtaminen	Kansain- välinen ja EU-toiminta	Puolustus- kyky	Sisäinen turvallisuus	Talous, infra- struktuuuri ja huoltovarmuus	Väestön toimintakyky ja palvelut	Henkinen kriisin- kestävyys
	↑	**	**	*	***	*	***	**

Kuva 1. Esimerkki todennäköisyyden trendin ja vaikutuksen arvioinnista

Alueellinen riskinarvio

Alueelliset riskiarviot on laadittu poikkihallinnollisesti siten, että työryhmissä ovat edustettuina alueen kunnat, viranomaiset, elinkeinoelämä sekä järjestöt. Asiakirjan laatimisessa on hyödynnetty laajasti taustayhteisöjen ja viiteryhmien osaamista ja näkemyksiä.

Tarkoituksena ei ole tunnistaa ja listata kaikkia alueella mahdollisia tilanteita vaan valita alueen toimijoille yhteisesti merkittävimmät uhkat tai häiriötilanteet. Kansallisesti merkittäviä uhkia ei ole tarkoitus arvioida alueella uudelleen vaan ne ovat sellaisia, jotka jokaisella alueella otetaan huomioon automaattisesti.

Alueellisen riskiarvion tulokset ja kuvaus arvion laatimisesta kootaan kirjalliseksi raportiksi, joka jaetaan alueen toimijoiden käyttöön ja tarvittaessa muille sidosryhmille. Tarkoitus on, että riskiarvioinnin kokonaisuus muodostuu valtakunnallisesta sekä alueellisista riskiarvioista, joita hyödynnetään yhteisessä varautumisessa mutta myös jokaisen toimijan omista riskiarvioista, joissa valtakunnallista sekä alueellista riskiarviota hyödynnetään varautumisen yhtenäisenä perustana. Näin muodostuu kokonaisuus, jossa merkittävimmät riskit on tunnistettu ja arvioitu poikkihallinnollisesti.

Laajasti yhteiskuntaan vaikuttavat tapahtumat:

- Energiansaannin vakavat häiriöt
- Kybertoimintaympäristön riskit
- Maailmanlaajuisesti tai Suomen lähialueilla esiintyvät vakavat taudit ihmisiin
- Suomeen suoraan tai välillisesti kohdistuva turvallisuuspoliittinen kriisi
- Vakava ydinvoimalaonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla
- Aurinkomyrskyn 100-vuoden riskiskenaario

Vakavat alueelliset tapahtumat:

- Nopeahkosti syntyvä laaja tulva asutuskeskuksessa tai sen läheisyydessä
- Vakava kemikaali- tai räjähdysonnettomuus vaarallisia aineita käsittelevässä teollisuuslaitoksessa
- Suuri merellinen onnettomuus
- Vakava lentoliikenteen onnettomuus
- Vakava raideliikenteen onnettomuus
- Vakava maantiliikenteen onnettomuus
- Useampi yhtäaikainen laaja metsäpalo
- Suuri, laajasti yhteiskuntaan vaikuttava rakennuspalo kriittisen infrastruktuurin kohteessa
- Laaja tai pitkäkestoinen vedenjakelun häiriö
- Maa- tai vesialueen laaja-alainen saastuminen
- Laajalle alueelle ulottuva talvimyrsky, johon liittyy pitkä pakkasjakso
- Ukkosmyrsky (rajuilma)
- Kymenlaaksoon kohdistuva terroristinen teko tai terrorismi
- Vakava henkilöön kohdennettu väkivallanteko
- Isojen väkijoukkojen väkivaltainen liikehdintä
- Laajamittainen maahantuo

Jokaiseen uhkatilanteeseen on laadittu toimintaohje. Lisäksi omia ohjeita vaativia erityistilanteita ovat suuronnettomuus tilanteet, laajamittainen maahanmuutto ja pandemia, joista on erilliset suunnitelmat liitteissä.

4. Tärkeiden tehtävien toteutuminen ja käytettävissä olevat resurssit

Tärkeiden tehtävien toteutumisen varmistamiseksi resurssien käyttöä ja toimialojen valmiutta säädellään mm. valmiussuunnitelman liitesuunnitelmissa ja suuronnettomuussuunnitelmassa. Tarvetta resurssien lisäämiseen tai sen priorisoimiseen voi aiheuttaa esim. suuronnettomuustilanteet. Tilanteen hallinta edellyttää ennakkosuunnittelua ja varautumista, sekä henkilöstön resurssilisäystä mobilisoimalla työntekijöitä vapaa-ajalta ja käynnissä olevan vähemmän kiireellisen toiminnan keskeyttämistä. Valmiuden nostoa edellyttävissä tilanteissa henkilökuntaa siirretään työskentelemään tarvittaviin kohteisiin muista yksiköistä, tilannekuvan mukaisesti. Suuronnettomuustilanteen hallinnan ja toiminnan tehokkuuden säilyttäminen edellyttää etupainotteisuutta hälytystoimilta.

4.1. Resurssit

Resurssien saatavuus suunnitellaan ja varmistetaan normaali -ja poikkeusoloissa erillisin suunnitelmin. Suunnitelmissa otetaan huomioon mm. tilojen, henkilöstön, tarpeiston ja kaluston saatavuus sekä toimintatarpeet toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

4.2. Tekninen huolto

Rakennusten teknisiä järjestelmiä ja kiinteistölaitteita huolletaan säännöllisesti ja huoltojen toteutuminen varmistetaan tuotannonohjauksen tietojärjestelmällä. Kriittisistä varaosista on

tehty kartoitus ja sen mukaisesti varauduttu varastoimalla tarvittavia komponentteja. Hyvinvointialueen kriittisen kaluston huollon omavaraisuus on turvattu soveltuvin osin.

4.3. Materiaalihuolto ja kuljetukset

Erityistilanteen aikana turvataan lääke-, ruoka-, välinehuolto-, puhtaan pyykin-, varastotavara- sekä jätekuljetukset. Logistiset palvelut toteuttavat pääsääntöisesti ulkoiset toimijat, joiden kanssa on tehty sopimuksellinen varautuminen.

Erityistilanteen aikana kiireettömiin potilaskuljetuksiin varatut autot ovat ensihoitokeskuksen käytössä, kunnes tilanne on normalisoitunut. Kiireettömät potilaskuljetukset hoidetaan mahdollisuuksien mukaan, jos kriittiset kuljetukset eivät käytä koko kuljetuskapasiteettia.

4.4. Ruokahuolto

Ruokapalveluista vastaavat toimijat varmistavat omavalvontajärjestelmällään, että elintarvikkeiden ja elintarvikehuoneiston ja siellä harjoitettavan toiminnan elintarvikemääräyksissä (Elintarvikelaki 23/2006) asetetut vaatimukset täyttyvät.

Erityistilanteissa (henkilöstöpoistuma) potilasruokailu turvataan kohdentamalla ruokapalveluhenkilöstöresurssit potilaiden aterioiden ruokatuotantoon. Tarvittaessa henkilöstöresursseja vahvistetaan vuosilomien siirroilla ja työaikamuutoksilla.

5. Toiminnan johtaminen

5.1. Johtaminen erityistilanteissa

Normaalijajan häiriötilanteessa johtamisjärjestelmään ei tehdä muutoksia. Erityistilanteissa perustetaan tilanteeseen sopiva tilanneorganisaatio, yleisjohto. Yleisjohto muodostuu tilanteen vaatimasta tulosalueen johdosta, sekä asiantuntijoista. Yleisjohto pitää yhteyttä alueen muihin viranomaisjohtoihin ja tarvittaessa perustettaviin toimialueiden toiminnan johtokeskuksiin. Kyseisen yleisjohdon tulee tarvittaessa lisätä kokoontumisia tilanteiden mukaan. Viestintä ja tilannekuvan ylläpito mahdollistavat tilanteiden riittävän hyvän johtamisen ja tarvittavan päätöksenteon.

Yleisjohdon tehtävät ovat seuraavat:

1. Tilannekuvan ylläpito
2. Yhteydenpito sidosryhmien johtajiin
3. Resurssien hankinta ja turvaaminen (päätökset tilaresursseista, siirroista, toimintojen priorisoinnista mm. mitkä toiminnot säilyvät ja mitä ajetaan alas tilapäisesti)
4. Yleistiedottaminen häiriöstä ja palvelutoiminnasta
5. Huollon järjestelyt
6. Yleiset turvallisuusjärjestelyt
7. Tapahtumapöytäkirjan pitäminen johdon työskentelystä
8. Toiminnalliset linjaukset ja vaihtoehtojen kartoittaminen

5.1.1. Sosiaali- ja terveystoimi

Tilanneorganisaatio muodostuu yksikön, sairaalan ja hälytysjärjestelmän kautta kyseiseen tilanteeseen sopivaksi. Avaintoimijoita ovat tulosalueiden johto, yksiköiden esimiehet ja muut vastuuhenkilöt.

Eri toimialueille perustetaan tarvittaessa omia toiminnan johtokeskuksia (TJK), jotka johtavat operatiivista toimintaa ja pitävät tilannekuvaa toimialueen osalta.

Toimialueen johtokeskuksen tehtäviä ovat seuraavat:

1. Yksiköiden toiminnan johtaminen
2. Reaaliaikaisen viestinnän järjestäminen: yhteydenpito yleisjohtoon ja muihin sidosryhmiin
3. Toiminnalliset linjaukset ja vaihtoehtojen kartoittaminen
4. Toimialueen resurssien hankinta, järjestäminen ja ylläpito. Huollon järjestäminen.
5. Tiedottaminen yleisjohtoon kanssa sovittujen linjausten mukaisesti
6. Henkilökunnan tiedottamisen ja jälkihoidon järjestäminen

5.1.2. Pelastustoimi

Kymenlaakson pelastuslaitoksella on kolmiportainen päivystysjärjestelmä. Päivystysjärjestelmän kiinteän rungon muodostavat päivystävä päällikkö, päivystävät palomestarit ja ryhmänjohtajapäivystäjät.

Päivystävä päällikkö

Komppaniatason tai suuremman pelastusorganisaation johtamista varten Kymenlaakson alueella on RKY P20 päivystävä päällikköjärjestelmä. Päivystysalueena on koko pelastuslaitoksen alue (Kymenlaakson maakunta). Päivystävä päällikkö P20 toimii päivystävien palomestareiden esimiehenä päivystysvuoronsa aikana ja vastaa erikseen tässä ohjeessa määritetyistä tehtävistä.

Päivystävä palomestari

Päivystävät palomestarit P31 ja P32 toimivat päivystävien ryhmänjohtajien esimiehenä työvuoronsa aikana. Joukkuetasonlähdön päivystys hoidetaan kahdelta paloasemalta.

Ryhmänjohtaja

Jokaisella pelastustoiminnan muodostelmalla tulee olla nimetty johtaja. Vakinaisten paloasemien asemamestarit toimivat työvuoronsa aikana ryhmänjohtajina. Sopimuspalokunnan yksiköitä johtaa palokunnan nimeämä ryhmänjohtaja.

Pelastustoimen johtamisesta on tarkemmin säädetty Kymenlaakson pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamisohjeessa.

5.1.3. Kymen Turva

Kymen Turva on toiminut vuodesta 2012 maakunnan kuntien, viranomaisten sekä muiden toimijoiden turvallisuusyhteistyön alustana. Kymen Turvassa linjataan ja asetetaan yhteisiä painopisteitä, sekä sovitetaan yhteen Kymenlaakson valmius- ja turvallisuusasioita. Vuosien aikana toiminta on kehittynyt, laajentunut ja muodostunut luontevaksi osaksi maakunnallista turvallisuusyhteistyötä.

Kymen Turva yhteensovittaa Kymenlaakson varautumista niin, että alueen toimijoilla on ajantasainen tieto sekä yhteinen käsitys valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävistä riskeistä. Kymen Turva mahdollistaa sen, että varautumisen toimijoilla on yhteinen tavoitetilä ja eri osapuolten varautumistoimenpiteet ovat mahdollisimman hyvin yhteistä tavoitetilää tukevia.

Kymenlaakson hyvinvointialue osallistuu ja tukee aktiivisesti Kymen Turvan toimintaa ja tuottaa mm. pääsihteerin palvelun Kymen Turvaan ja toimii sihteeristön puheenjohtajana.

5.2. Valmius- ja turvallisuusohjeet

Yhteisiä ohjeita on tarkennettu toimialueilla tarpeen mukaan. Yksiköt ovat laatineet omat turvallisuusohjeensa yleisten ohjeiden perusteella. Kaikkiin yksiköihin on tehty pelastuslain edellyttämä pelastussuunnitelma, sekä poistumisturvallisuusselvitys. Liitteinä löytyy eri tilanteisiin toimintaohjeita.

Suuronnettomuussuunnitelmassa annetaan tarkat ohjeet toiminnasta suuronnettomuustilanteessa. Ohjeessa käsitellään hälytyksen kulkua, toiminnan johtamista, turvallisuus- ja liikennejärjestelyitä, tiedottamista ja henkisen tuen järjestämistä. Ohjeessa annetaan yksityiskohtaiset toimintaohjeet sairaalan eri yksiköille, toimintaohjeet avainhenkilöille ja ohjeet lääkintäryhmälle. Erillissuunnitelmia ovat lisäksi mm. kriisiviestintäsuunnitelma, tietoturvasuunnitelma ja pandemiavarautumissuunnitelma.

5.3. Viestintä ja hälyttäminen

Kriisiviestintäsuunnitelmassa on kuvattu erityistilanteen viestinnän periaatteet. Operatiivista toimintaa, informaation kulkua ja johtamista sairaanhoitopiirin alueella nopeuttaa reaaliaikainen viestintä viranomaisverkolla eli VIRVE:llä. Viranomaisverkko on ylläpidetty ja toiminta järjestetty niin, että sillä on tavanomaista parempi toimintavarmuus.

Johdon käyttöön on kerätty yhteystietoluettelot sekä asiantuntijoista että alueen muista viranomaisista ja yhteistyökumppaneista.

Eryistilanteessa hälyttäminen tehdään pääsääntöisesti tekstiviestijärjestelmällä. Sovittujen ryhmien hälyttämisen hälytyspäätöksen tekee tilanteen mukaan joko suuronnettomuussuunnitelmassa sovittu vastuuhenkilö tai tilanteesta muuten vastuussa oleva taho.

6. Koulutus ja harjoittelu

Valmiussuunnitelmakoulutuksia järjestetään sekä yleisellä tasolla että yksikkökohtaisesti. Toimialueille tulisi olla nimettynä turvallisuusvastaavia henkilöitä, jotka toimivat esimiesten apuna koulutusten järjestämisessä, sekä turvallisuuden ja valmiuden ylläpitämiseksi tarvittavien turvallisuuskävelyiden suorittajina. Turvallisuusvastaava perehdyttää uusia ja vanhoja työntekijöitä.

Pelastus- ja turvallisuuskoulutusten järjestäminen on jatkuvaa ja niihin osallistumista edellytetään kaikilta työntekijöiltä. Sairaalakohtaisesti järjestetään mm. sammutus- ja evakuointiharjoituksia.

Sairaaloiden toiminnan johtokeskukset ja kriittiset toimintayksiköt koulutetaan erikseen. Sisäisten koulutusten lisäksi järjestetään yhteisiä koulutuksia alueen muiden viranomaisten kanssa.

Hyvinvointialue osallistuu mm. alueellisiin valmiusharjoituksiin, paikallispuolustusharjoituksiin ynnä muihin yhteistoiminta-harjoituksiin tarvittavalla laajuudella.

7. Valmiussuunnitelman vahvistaminen ja päivittäminen

Kymenlaakson hyvinvointialueen valmiussuunnitelman hyväksyy aluehallitus.

Suunnitelma päivitetään tarvittaessa tai vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelma saatetaan valtuuston tietoon vaalikausittain.

Toimialueiden, palvelukeskuksen ja liikelaitoksen johto huolehtii omien valmius- ja turvallisuusohjeidensa päivittämisestä säännöllisesti, vähintään valmiussuunnitelman yleisen osan päivityksen yhteydessä. Valmiussuunnitelman yleinen osa on jokaisen työntekijän luettavissa intranetissä.

Liitteet

Valmiussuunnitelmaan liittyvät toimintaohjeet ja suunnitelmat

- Suuronnettomuussuunnitelmat
- Pandemia ja epidemia varautumissuunnitelma
- Kriisiviestintäsuunnitelma
- Tietohallinnon valmiussuunnitelma
- Pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat sekä yksiköiden turvallisuusohjeet
- Kunnallistekniikan ja energihuollon valmiussuunnitelmat - toimintaohjeet
- Laajamittaiseen maahanmuuttoon varautuminen
- Lääkehuollon valmiussuunnitelma
- Sosiaalipalvelujen valmiussuunnitelma
- Ruokahuollon valmiussuunnitelma
- Pelastustoimen valmiussuunnitelma
- Evakuointisuunnitelma
- Pelastustoimen johtamisohje